

Ripp Zoltán

Ellenzék a centrális erőterben*

1. rész

A 2010 után létrejött politikai rendszer tartós fennmaradásának előfeltétele az ellenzék semlegesítése, illetve integrálása a rendszerbe. Orbán Viktor 2009 szeptemberében Kötcsén elmondott beszédében világosan kifejtette, hogy a demokratikus köztársaság helyébe lépő új rendszerben milyen pártviszonyokat kíván létrehozni: megszűnik a rendszer dualitása, egy centrális erőter alakul ki, amely a következő 15-20 évre meghatározza a politikai viszonyokat. Hatalomra jut a hegemon kormánypárt, amely a nemzeti ügyeket megfogalmazza és a főleges értékvitákat kiküszöbölve a maga természetességével képviseli azokat. A parlamentarizmus látszatdemokráciáját fenntartó hegemon rendszer akkor maradhat fenn, ha nem felszámolja, hanem a maga alávetettségében integrálja, vagyis a váltópárti szerep betöltésére alkalmatlan állapotban tartja az ellenzéket.¹

2010 után létre is jött a magyar parlamentarizmus legrosszabb hagyományait követő „centrális erőter”, a szinte leválthatatlan kormánypárt uralma. A kétharmados többségű Fidesz felszámolta az alkotmányosságot, létrehozta az új politikai rendszer közjogi alapjait,

szemérmetlen nyíltsággal bevetett eszközeivel megteremtette a hegemon hatalomgyakorlás politikai feltételeit. A sikerhez azonban szükség volt az ellenzék közreműködésére is, arra, hogy alkalmatlan állapotban maradjon alternatívaképző feladata betöltésére. Az ellenzék nem csupán arra volt képtelen, hogy gátat vessen az új rendszer kiépülésének, hanem a 2014-es újabb súlyos választási vereséggel hozzájárult a kiépült orbáni rendszer legitimálásához. A kudarc magyarázható az ellenzék induló állapotából, okolható érte a Fidesz képerre formált közjogi rendszer, a médiaviszonyok és az autokratikus hatalomgyakorlás, de az elkövetett hibákért és mulasztásokért nem hárítható el a felelősség. A felelősség azért, hogy az ellenzék önkéntelenül is az orbáni forgatókönyvnek megfelelően cselekedett. Így ért el oda, hogy napirenden van homlokzatként való beillesztése az autokratikus parlamentarizmus rendszerébe.

I. Az induló feltételek

Az új pártszerkezet és következményei

A 2010-es parlamenti választások radikálisan megváltoztatták a pártszerkezetet, megteremtve a parlamentáris úton, alkotmányos puccsal végrehajtható új rendszer-váltás politikai feltételeit. Négy alapvető változás történt a korábbiakhoz képest:

¹ Orbán Viktor kötcsi beszéde: Megőrizni a létezés magyar minőségét. Fidesz.hu, 2010. február 17. <http://www.fidesz.hu/hirek/2010-02-17/meg337rizni-a-letezes-magyar-min337seget/>

*A Magyar polip Noran kiadónál megjelenő második kötete számára készülő írás.

1. Nem maradt a színen domináns baloldali váltópárti szerep betöltésére alkalmas erő. A Magyar Szocialista Párt ugyan középpárti pozícióban talpon maradt, de a párt vezetőin, aktivistáin és legelszántabb hívein kívül mindenki tudta, legalábbis a józanul gondolkodók közül, hogy a legelszántabb megújulási törekvés sem kecsegtetett a régi támogatottság visszaszerzésével. Az MSZP régóta húzódozó, mély és sokoldalú válságának leküzdéséhez sem a belső, sem a kedvező külső feltételek nem voltak adottak. Az MSZP nem volt képes és hajlandó felmérni a korábbi pártrendszer megszűnésének következményeit, továbbra is az esélyes domináns váltópárti szerep visszaszerzésének illúzióját táplálta.

2. Eltűntek, illetve a parlamentből kiszorultak a rendszerváltás hajdan domináns pártjai, a Szabad Demokraták Szövetsége és a Magyar Demokrata Fórum, egyúttal megszűnt a liberalizmus önálló politikai képviselője. Ketten együtt is mindössze 2,67 százalékos támogatottságot szereztek, ezzel nemcsak a kormányzásban felörlődött, illetve jórészt önmagát felörlő SZDSZ tűnt el, hanem a Bokros Lajost élre állító MDF konzervatív liberális gazdaságpolitikai alternatívaállító útválasztása is kudarcba fulladt.

3. Megjelent a parlamenti politikában a Lehet Más a Politika a hagyományos pártrendszeri értelemben nehezen beazonosítható arcu-lattal és támogatói körrel. Az adott helyzetben az LMP funkcionálisan (szándékaitól függetlenül) a Fidesz pozícióját erősítette. Nem is tudta hatékonyan elhárítani a vádat, amely szerint a szervezetileg alig létező párt a választásokon való indulásához szükséges, kellő számú ajánlószelvények megszerzéséhez

fideszes támogatásra szorult. Az LMP radikális kritikája a teljes rendszerváltó establishment ellen fordult, erősítette a társadalomban amúgy is erős pártellenességet, de ennek a propagandának a negatív hatása természetesen a két cikluson át kormányzó, kudarcok sorát halmozó szocialista és liberális oldalon érvényesült. A széthulló SZDSZ hívei közül elsősorban azok a fiatal, városi, értelmiségi szavazók közeltek az LMP-hez, akiknek az antiliberalis, erősen globalizációkritikus program ellenére vonzerőt jelentett a párt korrupciómentességet, morális megtisztulást ígérő, az újrakezdés esélyével kecsegtető üzenete.² A mindenoldalú elhatárolódás politikájával a csekély támogatottságú LMP nem a centrumba, inkább a senki földjére került, ahol majd megpróbálja magát nagy párttá fejleszteni. Tagadta az egész addigi pártrendszeret és az elavultnak tekintett hagyományos törésvonalak érvényességét, és az irreleváns bal-jobb pártharcokból kivonulva, magát vélte az egyedüli politikai erőnek, amely alkalmas arra, hogy korunk égető problémáira reflektáljon. Ezzel a párt vezetőjét különösképpen jellemző doktriner eltökéltséggel súlyosbítva mintegy eleve, az LMP jellegénél fogva kizárta a szövetségkötés lehetőségét. Az ön-építést tekintette feladatának. A vezetők időnkénti differenciáló megnyilatkozásai ellenére az LMP „körkörös” kritikája funkcionálisan egyenlőségjelet tett egyfelől a szocialista-liberális kormányok és a rendszerváltás kudarcot vallott rendszerének kritikája, másfelől a

² Az LMP alapító nyilatkozata: http://lehet-mas.hu/upload/10/10/200812/Alapito_nyilatkozat.pdf

Fidesz-kormány és az orbáni „fülkeforradalommal” létrejövő új rendszerépítés kritikája között.

A régi baloldal kétségtelenül vak volt az LMP által felvetett ökológiai és a globalizációs folyamatokkal kapcsolatos problémákra, s ez párosult azzal, hogy az új párt emiatt érdekének tekintette, hogy nyomban elégtelennek és főleg hiteltelennek minősítsen minden halvány jelet, amely önkritikára és a régi politikából való kitörési kísérletre utalt. Eredménye a megoldatlan problémákkal kapcsolatos polémia helyett a stigmatizálás lett.³ A régi baloldal részéről tapasztalt támadások, amelyek középpontjában az LMP-nek a Fidesz funkcionális „segédcsapataként” való működése állt, visszahatásként a közvetlen pártérdekek megerősítését eredményezték. A hosszabb távú koncepció, amely az LMP a baloldali alternatíva domináns pártjaként való fölépülését célozta, felülírta az orbáni rendszerrel szembeni közös stratégia igényét. A szélsőjobboldalt is magában foglaló „technikai koalíció” ötletének abszurditása (nem a közös elvek, hanem a közös érdekek alapján összefogni a Fidesz ellen a korrekt versenyszabályok megvalósításáért)⁴ az LMP pozíciójának képtelenségét jelezte. Az LMP identitás-teremtő és bázisépítő önállósági politikája az extrém magyarországi helyzettől elvonatkoztatva érthető, ugyanakkor világosan láthatók a hegemoniára törekvő Fidesz stratégiáját önkéntelenül is alátámasztó vonásai is. Nem mellékes ténye-

zője ennek a párt vezetőjének, Schiffer Andrásnak az érthető, ám irracionális mértékűvé duzzadt MSZP-ellenszenve és Gyurcsány-viszolygása, amelyen nem tudott, sőt nem is próbált úrrá lenni. Egyenesen tagadta, hogy a Gyurcsány-korszak alatt az MSZP demokratikus pártként viselkedett volna.⁵ A pártnak a magyarországi politika morális megtisztításáért és a korrupció felszámolásáért vívott harca a napi politikában időnként a karaktergyilkosságban és az ellenfelek kriminalizálásában való részvételnek tűnt fel.⁶ A fideszes maffiaállam rendszerének kritikája tényleges hatásában így gyakorta csupán arra utalt, hogy az LMP vezetésében aktuálisan éppen a kormányon lévők bírálata az erőteljesebb.

Az LMP-nek szilárd alapállása szerint éppen olyan káros elképzelés visszatérni az 1989–90-es rendszerváltás csődöt mondott rendszeréhez, mint elviselni a fideszes maffiaállamot. A kettő közötti differenciáló megnyilvánulások legfeljebb zavarossá tették ezt a meghatározó, kétoldalúan elhatárolódó pozíciót. Az LMP a maga rendszerellenességét – legalábbis hatását tekintve – homogenizálva terjesztette ki az „elmúltnyolcévrről” az „elmúlthúszévre”. A rendszerváltás establishmentjének minden csoportját egyaránt támadta. Tapasztalható volt körükben az aggodalom attól, hogy a régi baloldalt magában foglaló, különösen annak dominanciájával létrejövő összefogás automatikusan a régihez való visszatérés elfogadását jelenti. A vesztély nem légből kapott, a dilemma

³ Böcskei Balázs: A baloldal esete az LMP-vel. In: Padlóról padlóra. (Szerk. Böcskei Balázs.) Budapest, L'Harmattan, 2014. 68–69.

⁴ „Saját fegyverével kell felszámolni a Fidesz rendszerét”. Szalay Tamás Lajos interjúja Kará-

csony Gergellyel, Népszabadság, 2011. július 12.

⁵ Bauer Tamás: A Schiffer András-jelenség. Magyar Narancs, 2011. január 6. 58–59. o.

⁶ Modelljének a „Sukoró-ügy” pertraktálása tekinthető.

valódi volt, a politikai realitásokhoz igazodó megoldási kísérlet hiánya miatt azonban az LMP magányosan bolyongott a centrális erőterben, politikája nem kecsegtet a vágyott cél elérésével.

4. A pártrendszer gyökeres átalakulásának fontos jele a Jobbik felemelkedése és tendenciaszerű erősödése. A teljes jobboldali egységet célzó „egy a tábor, egy a zászló” koncepció bukása látszólag kedvezőtlen fejlemény a centrális erőter kialakításában, valójában a kétharmados többség mellett előnyöket is jelentett a Fidesz számára. A Fidesz a Jobbik nélkül is imitálhatta volna a pluralizmust a jobboldalon a Kereszténydemokrata Néppárt lélegeztetőgépen tartásával, ha lett volna ilyesfajta célja. De nem volt. A KDNP-frakció néhány technikai előnyön kívül csak a klérus és az általa befolyásolható választók kielégítését szolgálja. A jobboldal megosztottsága nem fenyegeti a Fidesz többségét, amennyiben táborát nem csupán a tradicionális jobboldal híveiből szerzi. A Jobbik nem – vagy csak részben – Csurka István antiszemita pártjának örököse. Az újnycilas ideológiájú Jobbikhoz képest szalonfasiszta MIÉP egykori táborát sokkal inkább a Fidesz szerezte meg. A Jobbik 2010-es eredményében az volt igazán figyelemreméltó, hogy milyen nagymértékben hódított a baloldal hagyományos területein. Szociális és nemzeti demagógiája, cigányellenes rasszizmusa hatásosságában természetesen szerepe volt a Fidesz Horthy-

reneszánsz ideológiájának, amellyel a baloldal nem tudott mit kezdeni,⁷ de főleg a baloldali-liberális kormányok kudarcának a legsúlyosabb szociális problémák terén. Pontos fogalmazás: „A szocialista intellektuális koncepciótlanság és a csak a makrogazdaságra fókuszáló liberális vakság a jobb- és szélsőjobb táborába hajtotta az elnyomrodott régiók lakosságának zömét – paradox módon nem csak a gondjakkal magukra hagyott nem cigányokat, de magát a cigányságot is.”⁸ A szocialista-liberális koalíció évei a kilátástalanság és zűrzavar képét hagyták maguk után, vele együtt az igényt a radikális rendparti politikára. A demokratikus jogállam felszámolása nem is ütközött semmiféle ellenállásba.

A szélsőséges Jobbik megerősödése alátámasztotta a Fidesz szándékát, hogy a centrumban elhelyezkedő mérsékelt jobbközép pártnak láttassa magát, amely a jobb- és baloldali szélsőségekkel viaskodva képviseli a nemzeti érdeket. Ennek megfelelően meg is akadályozta a demokratikus ellenzék körében megjelent – különösen a botrányos parlamenti kezdés⁹ után megerősödött – szándékot a Jobbik karanténba szorítására. A Fidesz domesztikálni sem igen akarta a Jobbikot, inkább csak megpróbálta leválasztani róla szavazói megnyerhető részét. Ennek megfelelően szinte hiánytalanul megvalósította a Jobbik 2010-es tízpontos választási ígéretcsomagját.¹⁰ A jobboldal megosztottsága, a szélsőjobb önálló

⁷ Bővebben erről: Ripp Zoltán: A Horthy-reneszánsz és a mai baloldal. *Mozgó Világ*, 2012/8–9., 61–74. o.

⁸ Kozák Márton – Magyar Bálint: Szürkeségből sötétségbe. Szociológiai okok, koalíciós felélőtlenség. *Népszabadság*, 2011. június 4.

⁹ A parlamenti bizottsági helyek elosztása so-

rán támadt skandalum: az MSZP elfogadta, hogy a Jobbik kapja a nemzetbiztonsági bizottság vezetői posztját.

¹⁰ Tokfalvi Elek: A Fidesz megvalósította a Jobbik kormányprogramját. *Hírszerző*, 2011. december 9. http://hirszerzo.hu/nyuzsi/2011/12/9/A_megvalosult_Jobbikprogram_VZGVOE

megjelenése a centrális erőterben végső soron tehát kedvező legitimáló hatással járt az új rendszer-váltást végrehajtó „középpárti” Fidesz számára, miközben a Jobbik valójában ideológiai nyomásgyakorló segédcapatként működött. Nem a változások irányát opponálta, hanem a tempóját és a radikalizmusát kevesellte. Az orbáni hatalom nem is lépett fel a Jobbik ellen mindaddig, amíg nem fenyegette a Fidesz hegemon hatalmi pozícióját. Amint megjelent annak veszélye, hogy a Jobbik esélyes riválisként lép fel, túlhaladja segédcapat pozícióját, elő is kerültek a szokásos durva eszközök a lejáratástól a kriminalizálásig. A szélsőjobb ellenzéknek tett ideológiai engedmények sora nem kifogta a levegőt a Jobbik vitorlájából, hanem legitímálta a további szélsőségesedést.

A Jobbik politikájának legfontosabb negatív hatása a rendszerellenes radikalizmus tévútra vezetése lett. Kemény hangon támadta ugyan a fideszes maffiaállam korrupciós és részrehajló politikájának egyes elemeit, valójában azonban csak annak a Nyugat-ellenes összeesküvés-elméletnek a keményvonalas változatát nyújtotta, mint amelylyel a Fidesz indokolta „szabadságharcos”, unortodox politikáját, nyitását a despotikus hagyományokat felélesztő Kelet felé. A Jobbik segédkezett a Fidesznek abban is, hogy a Fidesz-kormányzást bírálva is javarészt a baloldal és a liberálisok ellen terelte az indulatokat. Rendszerkritikája sokkal erőteljesebb a megbuktatott liberális demokráciával, mint az autokratikus maffiaállammal szemben. A szélsőjobb megerősödésének döntő tényezője, hogy a baloldali ellenzék nem kínált érdemi, hitelesnek tűnő megoldásokat a Jobbik által pert-

raktált problémákra, illetve mégis készülő programjaiból semmi nem jutott el az érintettekhez. Jószerivel jelen sem volt azokon a településeken, amelyek a Jobbik nyomulásának elsődleges terepéül szolgáltak. A folyamatos jelenlétet gesztusjellegű akciókkal próbálták pótolni – inkább taszító, mint vonzó hatást keltve –, miközben a tényleges cselekvésre alkalmas önkormányzati pozíciók óriási többségben a jobboldal kezében összpontosultak. A Jobbik elérte, hogy 2014-es „emberarcú” kampányában a szélsőséges pártról kialakult képet enyhíteni tudta, a radikalizmusával megszerzett választói táborát képes volt gyarapítani; rácsáfolt arra a vélekedésre, hogy elérte támogatottságának maximumát, s nem fenyegeti Magyarországot a szélsőjobb további erősödése. Különösen súlyos probléma, hogy a fiatalok körében a régi baloldal támogatottsága extrém mélypontra süllyedt, körükben szinte meg sem tudott jelenni, miközben a Jobbik nemzeti-populista radikalizmusa akadálytalanul terjedt.

A MSZP válsága és az ellenzékiesség

Az MSZP feladatának betöltésére alkalmatlan állapotban került a legerősebb ellenzéki párt pozíciójába, de éppen megfelelő állapotban ahhoz, hogy a centrális erőter parlamentáris színjátékában eljátssza a Fidesz által neki szánt szerepet. Az MSZP régóta egyre mélyülő válságának egyetlen olyan tényezője sem volt, amelyen a párt vezetői úrrá tudtak volna lenni. Tisztázatlan volt a szocialisták identitása, elmosódott ideológiai-kulturális arculata, sem vonzó és koherens Magyarország-koncepcióval, sem hiteles közpolitikai programmal nem

tudta potenciális választóit megnyerni, morális válsága a Fidesz karaktergyilkos politikája nyomán tovább mélyült, szervezeti ereje az önkormányzati pozíciók elvesztése után tovább gyengült, szavazótáborra szinte a támogatói kör belső magjára csökkent, egyúttal generációs összetétele is egyre kedvezőtlenebb lett. Az MSZP 2010 utáni kudarcának értékelése és a sokadik „megújulást” hirdető útválasztása lényegében megszabta ellenzéki politizálása jellegét. Minden további ebből következett. Az inercia vitte tovább a pártot, lényegében új impulzus nélkül, és ebből csak az újabb bukás következhetett.

Az SZDSZ küszöbönálló összeomlásával a szocialisták potenciális szövetséges nélkül maradtak. Fontos lett, hogy a liberális választók kire szavaznak. A Bokros Lajos fémjelzte konzervatív MDF és a sok vonatkozásban antiliberális gazdaságpolitikát valló LMP közötti választás dilemmáját mérlegelve, Bauer Tamás ugyan az MSZP melletti voksolásra biztatta a liberálisokat, mint az egyetlen erőre, amely gátja lehet a tekintélyelvű politikai rendszer bevezetésének,¹¹ de sokan inkább azokra hallgattak, akik nem tartottak a Fidesz kétharmados győzelmétől, netán előnyösnek is tartották az ország előtt álló feladatok megoldása szempontjából, vagy épp az előretörő szélsőjobboldal visszaszorítását remélték tőle.¹²

Az MSZP legfőbb problémája mindazonáltal nem a fogyatkozó liberális táborhoz fűződő viszony volt, hanem hogy baloldali pártként megfogyatkozott a hitele. Örök vita volt az MSZP-ben, hogy kormányzó pártként a koalíciós partnertől is zsaroltan inkább liberális, mint szociáldemokrata politikát folytatott, és ezt különösen Gyurcsány Ferenc szemére hányták. A Bajnai-kormány válságkezelő lépéseit támogatva az önmarcangoló kritika még sérülékenyebbé tette a pártot a jobboldal populizmusával szemben, miközben pozitív hozadéka a vitának nem lett.

Az MSZP-nek a legkevésbé sem sikerült túljutnia hitelességi problémáin, defenzív helyzetű és önbi-zalom-hiányos maradt. Mi több, morális vonatkozásban éppen a mélypontra jutott a jól időzített büntetőeljárások nyomán. Belső szolidaritást nem váltottak ki ezek a lépések, mintha maguk az MSZP-sek sem lettek volna tisztában az-zal, hogy megalapozott vádakról vagy rágalmakról van-e szó. Még az is rendre fölmerült, hogy az MSZP-s politikusok egymást érő botrányai párton belüli hatalmi villongások nyomán robbannak ki.¹³ Az MSZP-s parlamenti képviselői helyek már 2009-ben eldőlték a listaállítással, s mivel a listák a párton belüli erőviszonyokat tükrözték, nyilvánvaló volt, hogy a remélt megújulás személyi feltételei e téren hiányoznak

¹¹ Bauer Tamás, Utópártra vagy elődpártra? – Miért szavazok az MSZP-re? Magyar Narancs, 2010. április 1. (Vita Ablonczy Balázs: Ha jön az álom. Miért szavazok a Fideszre? c. cikkével, Magyar Narancs, 2010. február 25.)

¹² A legjellemzőbb talán Babarczy Eszter és Bauer Tamás vitája a Heti Világgazdaságban: HVG Online, 2010. február 17. http://hvg.hu/velemenyp.ro/20100217_babarczy_bauer_fidesz. Ugyancsak jellemző volt Papp László Tamás

és Bauer Tamás polémiája: uo. 2010. február 22.; valamint Kéri Lászlónak a „megváltozott Orbánról” szóló 2010. február közepén, egy vitán elhangzott eszmefuttatása: <http://www.stop.hu/articles/article.php?id=612769>

¹³ Nagy Szilvia: Leszámolás zajlik az MSZP-ben? Hírszerző, 2010. március 5. http://hirszerzo.hu/belfold/142295_leszamolaz_zajlik_az_mszpben

majd – a parlamenti frakcióban mindenképpen. Mesterházy Attila élre állításának kellett hordoznia a 2010-es kampányban a megújulás üzenetét, neki kellett a „jövő embeleként” megjelennie, akihez majd egy új baloldali stratégia kapcsolódik, de esélye sem volt rá, hogy komolyan vegyék. A fiatalok körében kirívóan népszerűtlen volt a párt, de a tizenharmadik havi nyugdíj megvonása és a válság nyomán az életkörülmények nehezülése a nyugdíjasok körében is erodálta a támogatottságát.

A kudarc okainak feltárására és a következtetések levonására voltak törekvések az MSZP-ben,¹⁴ de ezek a megújulási retorika felélesztésén kívül nem vezettek sehová. Robbanással fenyegető jelek is megjelentek a bukás után, de a „Tiborcok lázadása”¹⁵ című irat és a hasonló „alulról induló” kezdeményezések elszigeteltek maradtak, paradox módon éppen az a típusú pártműködés akadályozta meg összekapcsolódásukat, amelyet támadtak. Lendvai Ildikó, a leköszönő pártelnök búcsúüzenete az egység megőrzésének fontossága volt: egyesíteni kell a baloldal táborában Horn, Medgyessy, Gyurcsány és Bajnai „népeit”, nem szabad sem a modernizációt feladva a párt fogyatkozó hagyományos bázisába zárkózni, populista-paternalista avított baloldaliságot választani; sem

pedig kizárólag a reformista, liberális demokrata elit pártjává válni, „osztogatónak” és „populistának” bélyegezni a szociális törekvéseket. Szerinte a tragédiát az okozta, hogy az MSZP kisemberpárti és modernizációs vonásai a közvélemény szemében különváltak egymástól.¹⁶ A figyelmeztetés dacára széttartó mozgások jellemezték az MSZP belső viszonyait. Gyurcsány Ferenc támogatói fontos szerephez juttatását szorgalmazták, noha ő maga egyelőre csak a Táncsics Alapítvány kuratóriumi elnöki posztját kívánta megtartani, az elnökjelölt Mesterházy Attila pedig nyilvánvaló ellenszenvvel viseltetett iránta.¹⁷ A legélesebb támadást a népi-nemzeti baloldal színeiben fellépő – és hamarosan az MSZP-t is elhagyó – Szili Katalin intézte Gyurcsány ellen,¹⁸ de a Baja Ferenc vezette Szocialista Platform állásfoglalása is az utolsó négy év „neoliberális” eltévelyedésére vezette vissza a bajokat, keményen támadta a volt miniszterelnököt és a koalíciós partnert, mondván: Gyurcsány liberális retorikája csak tovább rontotta az MSZP-szavazók kötődését a párthoz, kettészakította a párt táborát, miközben a liberalizmus is lenullázódott. Ellenzéki politika gyanánt azt javasolta, hogy az MSZP ne támadja mindenáron a kormányt, csupán néhány kiemelt ügyben konfrontálódjon a Fidesszel,

¹⁴ Részletesen erről: Ripp Zoltán: Bukás és elmaradt megújulás: az MSZP 2010-ben. In Magyarország politikai évkönyve 2010-ről. Szerk. Sándor Péter, Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2011, DVD ROM.

¹⁵ Tiborcok lázadása. <http://www.tiborc.com/index.php?p=13>; Megjelent még: 168 Óra Online, 2010. április.

¹⁶ Lendvai Ildikó: Levél a baloldalhoz. Népszabadság, 2010. április 26.;

Karácsony Agnes interjúja Lendvai Ildikó-

val: Lehet más az MSZP? 168 Óra, 2010. április 29.

¹⁷ A Gyurcsány Ferenc és Mesterházy Attila közötti ellentétekről, illetve támogatottságukról lásd Szalay Tamás Lajos írását: Népszabadság, 2010. április 29.

¹⁸ Szili nyilatkozatát idézi: Pungor András: Kiszorítósi az MSZP-ben. 168 Óra, 2010. május 6.; A legkeményebb antigyurcsányista pamflettel Szili tanácsadója, az egyébként párton kívüli Galló Béla jelentkezett: Galló Béla: Jöjjön? Ne jöjjön? Népszabadság, 2010. május 18.

olyan kérdésekben, amelyekben az MSZP hitelessége kevésbé omlott össze, ahol a választók többsége a szocialisták mellett áll, és ahol a konfliktus szakmai alapon fogalmazható meg.¹⁹

A vitákban Gyurcsány Ferenc röpirata keltette a legnagyobb figyelmet.²⁰ Témánk szempontjából az írás két passzusa különösen figyelemreméltó: az MSZP-ről és a jövőendő ellenzéki politizálásról szóló. Gyurcsány a modernizáló karakterű, nyugatos MSZP-t el akarta szakítani „a kádári világ” alattvalói attitűdjétől, szembeállítva a szavakban és szimbólumokban harsogóan antikommunista, valójában az államba kapaszkodó alattvalói magatartásra, a demokráciát relativizáló tömegakaratra, egységes népigényre, a tekintélyelvű építő jobboldallal. Ugyanakkor pártja alkalmatlansága jeleinek egész tárházát sorolta: politikai értelemben dezorientált, szervezete gyenge, vezetési, irányítási viszonyai korszerűtlenek, a tagság fogyóban, öregszik, a maradtak egzisztenciálisan kötődnek a politikához, a kommunikáció ódivatú, a kudarcban döntő szerepet játszott a morális válság, amely nem kis részben a pártfinanszírozás anomáliáiból fakad. A pártot vezetetlennek, fecsegő öregasszonyok gyűlékezésének mutatta be, megállapítva, hogy bár nem áll készenlétben „cseresor”, új emberek sokaságát kell bevonni a vezetésbe, megváltoztatva az addigi, kontrasztelekcióhoz vezető, alkudozásokon alapuló kiválasztási mechanizmust. Gyur-

csány a pártjáról festett lesújtó kép mellett javaslatot tett a követendő harcok ellenzéki ségre: a politikának főleg a nagypolitikáról, az identitásról, az elvekről kell szólnia.

A bukott választásokat követő vita felidézése ezúttal csak arra szolgál, hogy láthatóvá váljék: a kétharmados többséget szerzett Fidesz szemben álló legnagyobb párt válsága feltárult, egyben tartásának esélye csekély volt. A békés szétválást mégis el akarták kerülni, mert az a baloldal „lengyelesedésének”, dezorganizálódásának veszélyét vetítette előre. A párton belüli törésvonalak világosan látszottak. Az MSZP-t feldúló vitát ugyan a pártvezetés igyekezett korábban tartani, de az ellentéteket eltitkolni nem lehetett, ahogy a vele járó hatalmi harcnak is fel kellett élednie, jóllehet mindez a Fidesz agresszív rendszer-átalakító politikája és berendezkedése idején az ellenzéki tevékenységre bénítóan hatott.

Mesterházy elnökként igyekezett a maga képére formálni a pártot, már amennyire létezett ilyen kép a fejében egyáltalán, hiszen maga csak kényszeredetten, a kongresszus előtti utolsó pillanatban állt elő önleplező című, markáns mondandó nélküli opusával.²¹ Mindenekelőtt a hatalmi pozíciók fokozatos megszerzésére törekedett alakuló, jellegzetes arculat nélküli csapata számára. Karakteres politikusnak az új vezetésben csak az „enfant terrible” szerepben lubickoló Szanyi Tibor (aki az ön-

¹⁹ A hitelesség elvesztése és visszaszerzésének lehetséges útjai.

szoci.net/dokumentum_letoltes/c4ca4238a0b923820dccc509a6f75849b

²⁰ Gyurcsány Ferenc: Röpirat a baloldalhoz, az MSZP-hez. <http://www.euroastra.info/files/>

Gyurcsany_Ferenc_Ropirat_a_baloldalhoz_az_MSZP-hez.pdf

²¹ Mesterházy Attila, „Házidolgozat” – Vitairat a baloldalhoz, 2010. június 4. <http://mesterhazyattila.hu/hirek/mesterhazy-attila-hazidolgozat>

kormányzati választások kampányfőnöki szerepét is megkapta) és a párt pénzügyei körüli machinációkkal Gyurcsányék oldaláról erősen támadott Puch László számított.²² A stratégiai kérdések végigtárgyalása elmaradt.²³ Az új pártvezetés megelégedett a „baloldali fordulat” szükségességének a meghirdetésével és ennek jegyében néhány demagógiára hajlamos politikus élvonalba állításával. Az MSZP belső állapotát mi sem jelzi jobban, mint a fővárosi fejlemények. Az önkormányzati választások előtt nyilvánvalóvá lett erkölcsi válság ellenére a Hagyó Miklós bukása után is működőképes, minden fontos pozíció birtoklására törekvő csoport megtartotta irányító szerepét, a bukás után sem vonta le a tanulságokat – olyan lejtőre lökve az utolsó erős bázist jelentő fővárosi szocialista politizálást, amelyen nem volt megállás.²⁴

A meggyengült és hitelét veszített MSZP fékezni sem volt képes a Fidesz-kormány új rendszerváltó törekvéseit, nem tudott társadalmi ellenállás szervező erejévé válni. Sokfajta, összehangolatlan magatartás és szándék keveredett, így a kísérletezés a szakpolitikai alternatívák megfogalmazására alapozott „konstruktív” ellenzékiséggel; vagy a radikális revansista retorika a kormányon elszenvedett populista uszításért való visszavágásra, az alaptalan ígéretek beváltásának követelésével. A jellemző magatartás az ad hoc reagáló ellenzékiség lett. A Fidesz-offenzíva legaktívabb tör-

vényhozási szakaszában az MSZP jórészt magával, belső hatalmi viszonyaival és útválasztásával foglalkozott. A reagálások nem álltak össze egészként értelmezhető, hátrározott karakterű politikává. Keveredett bennük a válságkezelő kormányzás utólagos igazolásának szándéka, a baloldaliság bizonygatása a populista lépések iránti „taktikus” magatartással vegyítve, a kormánypárti megtévesztések és vádak cáfolata, a korábbi alaptalan ígéretések számonkérése, a gazdaságpolitikai döntések és megnyilatkozások súlyos társadalmi következményeire való figyelmeztetés. Koherens koncepció, világos elvi politika azonban nem tűnt ki belőlük.

Az önkormányzati választások újabb vereségsorozata az MSZP anyagi helyzetét is tovább nehezítette, hiszen a pártok tudvalévően – bár soha be nem ismertem – jelentős részben a helyi hatalmi pozíciókat kihasználva finanszírozzák működésüket. A legális bevételek drasztikus csökkenése után ez a forrás is elapadt. A fizetett önkormányzati helyek elvesztése sokaknál pályaváltást kényszerített ki, hiszen az MSZP – az aránytalanságot növelő nyári törvénymódosítás következtében – támogatottságához képest is kevés mandátumot szerzett.

Szétváló utak, a Demokratikus Koalíció

Szili Katalin az önkormányzati választási vereség után kilépett az MSZP parlamenti frakciójából, létrehozta a Szociális Uniót, amely-

²² Spirk József: Négy százmillióból kell négy milliárdot bővítszük az MSZP-nek. Index, 2010. október 5.

²³ Visszhangtalan maradt Földes Györgynek a kongresszusra szánt írása: Honnan hová, magyarok, szocialisták? Némileg rövidítve: Népszabadság, 2010. május 14.

²⁴ A fővárosi MSZP működéséről szóló, belső információkra alapozott leleplező írás: Lázár András: Kutyapecér az MSZP-ben. Molnár Zsolt tündöklése és bukása. Magyar Narancs Online, 2014. május 29. <http://magyarnarancs.hu/publicisztika/kutyapecer-az-mszp-ben-90255>

nek elnökévé választották – Pozsgay Imre és Szűrös Mátyás útjára lépett. A lépésnek az MSZP-ben érzékelhető hatása nem lett, addigi támogatói mélyen hallgattak, kiderült népszerű választottjuk jelentéktelensége. Balogh András, aki a népi-nemzeti irányzat támogatójaként lett júliusban a párt elnökhelyettese, békülékenységre utaló nyilatkozatával zaklatta fel az MSZP táborának a Fidesszel szemben keményebb ellenzéki séget sürgető részét. Kapitalizmuskritikát igénylő álláspontja megfelelt a pártban baloldali fordulatot követelők nézeteinek.²⁵

Nagy ribilliót az MSZP-ben Gyurcsány Ferenc 2010. őszi platformalkítása keltett. A Demokratikus Koalíció a Vitányi Iván fémjelzte Szociáldemokrata Társulás és a Gyurcsány környezetében megjelent fiatalabb politikusok dominálta Progresszív Platform bázisán alakult, de eleve a liberálisok és egykori antallista MDF-esek felé nyitott, az MSZP bázisánál szélesebb ellenzéki összefogás alapjának szánták.²⁶ A '89-es demokraták koalíciójának igényével Gyurcsány társaival az ellenzéki összefogás merőben új stratégiáját hirdette meg. Arra alapozta koncepcióját, hogy a Harmadik Köztársaságot felszámoló új, rendszerváltó alkotmányozással szemben széles koalíciót kell alkotni, ezért az MSZP-t radikálisan átalakítva a közép felé nyitott, a polgári értékeket valló balközép pártot kell létrehozni. Egyúttal hangsúlyozta, hogy a ke-

mény elvi ellenzéki ségnek felelős magatartással kell párosulnia, tartózkodva a populizmustól, a felelőtlen ígéretektől. Népszavazás kiaknyszerítését szorgalmazta az alkotmányosság védelmében.

Az MSZP nagyon megosztott volt Gyurcsány szerepvállalását illetően. Párton belüli népszerűségének jót tett, hogy ő maradt a fideszes bosszúállás fő célpontja, a börtönnel is fenyegetett legfőbb kiiktatandó ellenfél. Karakán kiállása mellett az új pártvezetés bizonytalanak, tehetetlennek, illetve hatástalannak mutatkozott. Mesterházy pártelnök kimondatlanul, de nyilvánvalóan Gyurcsányra reagálva ígérte, hogy határozott ellenzéki politikát folytatnak, felnyitják az emberek szemét. A népszavazási kezdeményezést sem utasította el, hogy új alkotmány csak széles konszenzussal szülessék. Később Gyurcsány törekvéseiről szólván úgy nyilatkozott, hogy nyitott kapukat dönget.²⁷

Mesterházy társadalmi ellensúly képzését tekintette pártja fő feladatának a kormány törekvéseivel szemben, de ennek módjáról egyelőre nem szólt, arról sem, hogy a hitelét vesztett pártja miként válhatna ennek szervezőjévé. Gyurcsány mindenesetre keményen bírálta az MSZP-t, amelyben szerinte a világos elvi politizálás helyett eluralkodott a belső hatalmi, személyi politizálás, a párt is része lett a politikát behálózó, önemésztő kompromisszumoknak. Hangsúlyozta a morális megtisztulás szük-

²⁵ Fazekas Ágnes és Sebes György interjúja Balogh Andrásal, Népszava, 2010. október 22.

²⁶ Debreczeni József és Bauer Tamás kezdettől részt vett az antiorbánista összefogás szervezésében és koncepciójának meghatározásában.

²⁷ Mesterházy Attila: Magyarország ma még néma. Népszabadság, 2010. szeptember 27.; ill. Mesterházy Attilával készült interjú: Népszabadság, 2010. október 5.

ségességét és ennek érdekében az anyagi ügyek átláthatóságát, a pártfinanszírozás rendszerének megváltoztatását: „Inkább legyen szegény a párt, de tisztességes. Ha nem tisztességes, akkor zsarolható, ha zsarolható, akkor nem tud elvi ellenzéki szerepet betölteni.”²⁸

Gyurcsány Ferenc esélyei nem voltak jók arra, hogy az MSZP-t szándékai szerint megváltoztassa. A politikájához közel álló Szociáldemokrata Társulás is kettészakadt: a hozzá csatlakozók és a platformot fenntartók között.²⁹ Az MSZP-ben kemény támadások indultak Gyurcsány ellen, s ezek később sem csitulnak. Az „örök ígért” Botka László fogalmazott a legkeményebben, Gyurcsányt a múlt emberének minősítette, egységkonceptióját elvetette: „Néhány hónapon belül elindulhat a kiút felé vezető folyamat. Úgy látom, a Fidesz kormányzása nagyon megkönnyíti nekünk, hogy megtaláljuk a baloldali értékeinket és üzeneteinket.”³⁰ Balogh András elnökhelyettes Gyurcsány felfogásával szemben úgy vélte, az MSZP-nek nem középre nyitó, hanem markánsan baloldali párttá kell válnia, feledtetve eltévelyedését, számos szocialista érték korábbi feladását.³¹

Látható volt az éles ellentét a konzekvens baloldali „építkezők”,³²

illetve Gyurcsány kőkemény ellenzéki séget hirdető politikájának hívei között, de Gyurcsány el akarta kerülni a szakadást. A követendő ellenzéki stratégia jelzéseként felszólította a parlament demokratikus ellenzékét, hogy bojkottálják a fideszes alkotmány előkészítését, egyúttal javasolta referendum kezdeményezését annak érdekében, hogy a parlament bocsássa népszavazásra az új alkotmányt. (Az ellenzéki népszavazási ötletek egyébként egytől egyig elhaltak.) Gyurcsány igyekezett visszafogni az új párt alakítását szorgalmazó híveit: nem helyes megosztani az amúgy is töredezett ellenzéki oldalt, talán egy „rendszerváltáson átesett” MSZP bázisán is létre is lehet hozni az összefogást.³³ A 2010. novemberi Charta-tüntetés mintegy jelezni kívánta, hogy kell is, lehet is a Gyurcsány által elképzelt módon társadalmi ellenállást szervezni.

Az ellenzéki ség jellegéről folyó vita és az MSZP-n belüli hatalmi harc összefüggésének legvilágosabb jele a november 27-i tízezres nagygyűlés erődemonstrációja volt a Papp László sportarénaiban. Olyan benyomást keltett a rendezvény, mintha nem haragvó tiltakozásra gyűltek volna össze, hanem a regnáló pártvezetés megünnepelésére, amiért végre olyan remekül odamondogatnak a kormánynak.

²⁸ Gyurcsány Ferencnek a pártelnökség előtt elmondott szavait idézi Szalay Tamás Lajos: NOL, 2010. október 6. http://nol.hu/belfold/gyurcsany_minden_hatalmi_harcot_kikerulok

²⁹ Szalay Tamás Lajos: Kezdődő törésvonalak az MSZP-ben?, Népszabadság, 2010. október 5.

³⁰ Tanács István interjúja Botka Lászlóval, Népszabadság, 2010. október 6.

³¹ Balogh András az MSZP munkás- és érdekképviseleti tagozatának Kiútkeresés című országos értekezlete előtt adott interjút az MTI-nek 2010. november 13-án: http://www.mti.hu/cikk/2010/11/13/balogh_-_vissza_kell_lepni-

[uk_azoknak_-_akik_az_mszp-t_nehez_helyzetbe_hoztak-513003](http://www.mti.hu/cikk/2010/11/13/balogh_-_vissza_kell_lepni-uk_azoknak_-_akik_az_mszp-t_nehez_helyzetbe_hoztak-513003)

³² Mesterházy Attila még októberben kiadott egy vitairatot *Az építkezés ideje* címmel, de ez semmiféle visszhangot nem váltott ki még a pártban sem, nemhogy azon kívül. Az építkezés ideje: A Magyar Szocialista Párt tennivalói itt és most.

³³ Gyurcsány Ferenc beszéde a Demokratikus Koalíció alakuló gyűlésén, 2010. október 22-én: http://kapcsolat.hu/blog/gyurcsany_ferenc_beszede_a_demokratikus_koalicio_ulesen

Mesterházy Attila tőle szokatlanul kemény hangot ütött meg, a Fidesz politikáját az „elmebeteg” jelzővel illette, valamint az „Állj, eddig és ne tovább!” jelszóval igyekezett verbális gátat vetni neki, megígérve, hogy minden eszközzel harcolni fognak ellene. A „felvesszük a kesztyűt” kitétellel jelzett radikálisabb ellenzéki ígérete tetszést aratott, de az országban különösebb visszhangot nem keltett. A hosszú távú erőgyűjtés politikája mellett immár nem halogathatták, hogy reagáljanak a Fidesz agresszív rendszer-átalakító lépéseire. Mesterházy az új típusú ellenzéki magatartás jeleként bejelentette, hogy aláírásgyűjtésbe kezdenek az „Időben szólunk” címmel megfogalmazott petíció mellett. „Ha a kormány nem változtat arrogáns stílusán, tavasszal utcára megyünk, és együtt fogjuk harsogni: elég volt!” – jelentette ki a pártelnök.³⁴

Az utcára vonulás az év hátralévő részében elmaradt, a beharangozott aláírásgyűjtés hamar elhalt, a népszavazási kezdeményezések is a levegőben maradtak. Úgy tűnhetett, az MSZP a hangoskodással ki is merítette energiáit. Időlegesen kielégítette legelszántabb híveinek igényét a Fidesz és az Orbán-kormány bírálata, de ettől társadalmi megítélése nem változott.

A Demokratikus Koalíció platformból önálló párttá válásáig eltelt egy esztendő az MSZP-n belüli küzdelmekkel telt el, s komoly tanulságokkal és következményekkel járt az ellenzéki politikára. A vere-ség feldolgozása kapcsán felszínre került konfliktusok megoldatlanok maradtak,³⁵ a viszályt tovább gör-

gették, a DK platformként igyekezett minél nagyobb befolyásra szert tenni az MSZP-n belül, hogy a párt radikális átalakítását végrehajthassa, a hivatalban lévő vezetés pedig mindent megtett, hogy kiszorítsa a szerinte baloldali pártba nem való, a válságért döntő felelősséget viselő csoportot. A legfontosabb következmények:

– Az MSZP tagságát és maradék támogatói bázisát éppen a Fidesz-kormány intenzív rendszer-átalakító offenzívája idején élesen megosztotta a konfliktus. Az energiák jelentős részét lekötötte a hatalmi harc, amelynek legfeltűnőbb jele az MSZP működésmódjáról, vezető-kiválasztási rendjéről szóló párt-szavazás volt. A párt megújulása érdekében tett lépések semmiféle pozitív hatást nem tettek a társadalomra, inkább ellenszenvet kellett a viaskodás. A szervezeti erózió a másodszor is elbukott önkormányzati választások után folytatódott.

– A szétválás felé haladó folyamat előrevetítette, hogy a két párt döntően az MSZP megfogyatkozott bázisán osztozik, számottevő bővülésre nem lesznek képesek. A baloldalias retorikával fellépő MSZP Gyurcsánytól megszabadulva sem lett vonzóbb. A DK önálló párttá alakítása valójában csupán keserves, kikényszerített pártszakadásként jelent meg a közvélemény szemében. Az MSZP-hagyomány ballasztjától való szabadulás, a más irányzatokra is nyitott, szabadelvű, „polgári baloldal” pártjaként való megjelenés korántsem vitt közelebb az eredeti célhoz, a Fidesz-rendszerrel eséllyel szembe forduló

³⁴ A 2010. november 27-i nagygyűlésről tudósítások: NOL, 2010. november 27.; Index, 2010. november 27.

³⁵ Lásd erről bővebben: Ripp Zoltán: A rendszerellenzéki dilemma és a kiütkezés. *Mozgó Világ*, 2011/8., 3–17. o.

nagy gyűjtőpárt létrejöttéhez. A DK „Gyurcsány-pártként” való megalakulása kizárta a jelentékeny bővülést. A hitelesítőként hozzá kapcsolódó egykori SZDSZ-es és MDF-es politikusok bevonása, a „balliberálisnak” nevezett értelmiségi körök támogatása ezen érdemben nem tudott változtatni.

– Az Orbán Viktorral szembeni személyi alternatívaállítást az elhúzódtó viták következtében áthattotta a baloldalon belüli rivalizálás. Gyurcsány Ferenc belátta, hogy karaktergyilkosság áldozataként az elutasítottasága súlyos probléma, és ezt személyes vezetői ambíciói korlátozásával, a kormányfői szerepvállalás kizárásával igyekezett megnyugtatóan megoldani. Egész magatartása ugyanakkor arra utalt, hogy nincs, akit maga helyett jó szívvel támogathatna, illetve aki van – előbb Bajnai Gordon, majd a korábban sokat káromolt Mesterházy Attila –, azt a hatalmi politikai kényszere miatt tolná előtérbe: az orbáni rendszer leváltásához szükséges összefogás érdeke a legfontosabb.

– Részint az MSZP hatalmi elitjéből kiszorult, részint a pártból elvi okok miatt eltávozott politikusok adták a DK középvezetői körének zömét, alig akadt máshonnan érkező – az „utódpartí” jelleget érintő vádak elhárítását ez nem könnyítette meg. A DK ugyan súlyt fektetett arra, hogy karakteres értelmiségi arculata is legyen, ám ennek hatása a társadalomra szűkös maradt, részint az adott médiaviszonyok miatt, részint a baloldali és liberális értelmiség megosztottsága, viszolygása és tanácstalansága következtében. A baloldali és liberális értelmiség jó része a két szétváló párt közé szorult, nagyobb része egyikkel sem tudott jó szívvel

azonosulni, és ennek hangot is adott.

– Az ellenzéki politika jellegének meghatározásában a DK jelentős sikert ért el azzal, hogy az MSZP nem vett részt az alkotmányosságot felszámoló oktrojált alkotmányozás parlamenti színjátékában, mintegy jelezve, hogy illegitimnek tartja a demokratikus jogállam megszüntetését. Az MSZP egész ellenzéki magatartása azonban továbbra sem volt koherens, a radikális ellenállás és a hagyományos parlamentáris ellenzékiesség elemei keveredtek benne. Utcai akciói, rendezvényei jelentéktelenek maradtak a civil demonstrációkhoz képest. Hitelesség hiányában az MSZP alkotmányosságvédő és szociális tárgyú ellenzéki tevékenysége külön-külön sem volt hatásos, összekapcsolásuk pedig végképp nem sikerült. Ennek ellenére táplálták a reményt, hogy a következőesség és az Orbán-kormány támogatottságának leépülése nyomán a párt újra a domináns, kormányváltó erővé nőhet.

– A Gyurcsány kiszorítására irányuló törekvések, az „alakítson saját pártot!” biztatás, a hatalmi harcokban a vereségért való felelőssége, „neoliberális eltévelyedése” pertaktálása óhatatlanul megerősítette a Fidesz „elmúltnyolcvezető” propagandáját, minden bajért a Gyurcsány- és a Bajnai-kormány okolását, amelytől az MSZP – egyes vezetői akárhogy szerették volna elhatárolódásukkal – nem tudta mentesíteni magát. Az elszigetelési és kiszorítási törekvések során ismét téma lett az ősödi beszéd kiszivárogtatásának ügye, amellyel a felek kölcsönösen egymást vádolták.

– Az MSZP radikális átalakítása jegyében Gyurcsány követelte a

párt morális megtisztítását, a pártfinanszírozás anomáliáiból fakadó machinációk megszüntetését. Támadása az „informális pártpénztárnok” befolyása ellen az MSZP egész működés módját érintette, de a pártelnök személyét is, hiszen szöbeszéd tárgya volt Puch László szoros kapcsolata Mesterházyval.³⁶ (Nem is beszélve Puch és a Fidesz-oligarcha Simicska Lajos együttműködéséről szóló híresztelésekről.)³⁷ A nyilvánosság előtt folyó vita megerősítette a nagy pártok erkölcsi állapotáról, oligarchikus működés módjáról a társadalomban kialakult képet, az „egyik kutya, másik eb”-érvelést. Mindez pedig gyengítette a maffiaállam kiépülésével kapcsolatos kritika hatását. A Demokratikus Koalíció a Szocialista Pártból kilépve ugyan anyagilag-infrastrukturálisan a nulláról indult (önálló frakcióalakítását is megakadályozta az MSZP és a Fidesz összjátéka), ennek ellenére rajta ragadtak az MSZP-t ért korábbi vádak: luxusbaloldal, milli-omosok pártja stb. Az infrastruktúra teljessége az MSZP-nél maradt az örökölt adóssággal együtt, a negatív erkölcsi megítélést azonban Gyurcsánynak is cipelnie kellett magával.

– Mesterházy Attila helyzete megszilárdult az MSZP élén azáltal, hogy ő lett a Gyurcsány-ellenes egységfront embere. Potenciális riválisai beálltak mögé, ezáltal lehe-

tősége nyílt a vezetőség összetételét a saját kedvére formálni. Megingathatatlan lett pozíciója a gyurcsánytalanított pártban, a fontos posztok többségét a hozzá közel állók birtokolták. A kontraszelekció a régiek kiszorításával, a generációváltással nem állt le. A fiatalítás nem jelentette az MSZP vonzóképességének javulását a fiatalok körében.

– A baloldali média „élő egyenesben” közvetítette a baloldalon belül zajló roncsderbit, ironikusan vagy egyenesen leleplezően mutatta be, tette a dolgát, közreadta a felek egymást lejártni szándékozott álláspontját. Másfelől a maradék független média kénytelen volt mintegy pótolni az ellenzéki pártpolitika deficitjét, ellátva a Fidesz-rendszer kritikájának feladatát. Az MSZP ellenzéki politikájának pusztítása közvetítése édeskevés lett volna. A kormánytól független, kritikus hangot megütő média elleni rohamok kivédése nem véletlenül került az ellenzéki politika középpontjába, ebben azonban a „hivatalos baloldal” nem tudott érdemi részvételt produkálni. (A baloldali médiapolitika kudarca nem ennek az írásnak a tárgya.)

– A liberálisok többsége számára csakis taszító lehetett az MSZP-n belüli hosszú, kilátástalan hadakozás, hogy végül választási lehetőségként egy „bomlástermék” legyen a kínálat számukra. Az egykori SZDSZ élvonalbeli politikusai kevés kivétellel visszavonultak a közvetlen politizálástól. Kuncze Gábor ugyan megalakította a Szabadelvű Polgári Egyesületet, de ez kvázi-pártként nem funkcionált, önálló liberális erő szervezésébe csak egykori Fidesz-politikusok fogtak: előbb Ungár Klára (Szabad Embe-

³⁶ Nagy József interjúja: Puch László: Gyurcsány alakítsa meg saját pártját! 2011. február 16. <http://fn.hir24.hu/itthon/2011/02/09/puch-interju>

³⁷ Az LMP élesen bírálta a Puch–Simicska-tengely működését: HVG Online, 2011. augusztus 15. http://hvg.hu/itthon/20110815_simicska_puch_tengely_lmp

rek Magyarorszáért – Liberális Párt, Szema), majd később Fodor Gábor (Magyar Liberális Párt) – egyik sem kínált esélyt a liberalizmus parlamenti megjelenítésére. A liberális választók vagy esélytelen szervezetekhez, vagy Bokros Lajos mozgalmához, netán az LMP-hez fordulhattak, ha nem akarták a felfogásukhoz viszonylag közel álló DK-t támogatni. E kevésbé vonzó kínálat sokakat tartott politikai otthontalanságban, eltántorítva a pártválasztástól.

– Az MSZP és a DK hosszú szétválasztási folyamata idején kialakuló civil ellenállás mellett egyikük sem válhatott az Orbán-ellenes összefogás vezető erejévé. A pártellenes közhangulatban együtt is, külön is alkalmatlanok voltak arra, hogy politikai formát adjanak a növekvő társadalmi elégedetlenségnek. Annak ellenére is így volt, hogy az Orbán-kormányt ért kritikáik és követeléseik tartalmukat tekintve lényegében egybeestek azokkal, amelyeket a kiépülő új rendszerrel szembeforduló társadalmi csoportok magukénak vallottak. Szétválva arra készültek, hogy külön-külön szerveződve szerezzenek támogatottságot politikájukhoz, a lehető legjobb pozíciót biztosítva egy majdani kényszerű összefogáshoz. Vezető szocialista politikusokban még mindig élt az illúzió, hogy helyreállhat az új választási rendszerből szinte kényszerűen fakadó duális pártrendszer, és domináns baloldali pártként a „jobb híján” rájuk szavazók révén is visszanyerhetik váltópárti szerepüket: a baloldali társadalompolitika és az alkotmányos demokrácia védelmének-helyreállításának politikája majd csak összeér. Arra már egyáltalán nem volt esélyük, hogy bevonjanak „civil energiákat”. A pártpolitikai

konfliktusok eseményei a baloldal bázisát csak megosztották, a választék ilyesfajta bővülése új támogatókat aligha vonzott, a „civil” pártellenességét viszont tovább táplálták.

Az MSZP magabiztosságának alapja az a tény volt, hogy nélküle, mint legerősebb ellenzéki párt nélkül nem váltható le a Fidesz. Csak éppen kérdéses volt, hogy felelősséggel meddig szabad feszíteni az önállóság húrját. Hol van az a pont, amikor már Orbán tervét, a kormányzó párt leválthatatlanságát szolgálja? Az ellenzéki oldalon a pártrendszer fragmentáltsága, a Fidesz-rendszer-ellenes politikák összehangolatlansága és a társadalomban meglévő tömeges pártundor táplálása egyenesen afelé vitt, hogy az új rendszerváltással létrehozott maffiaállam megszilárduljon. Gyurcsány nem századszor is „megújítani” akarta az MSZP-t, hanem új demokratikus gyűjtőpártot szeretett volna létrehozni belőle (függetlenül attól, hogy ennek éppen az ő személye komoly gátja volt), márpedig ezt nem akarták elfogadni sokan azok közül sem, akik az MSZP működését ért kritikáját indokoltnak tartották.

Miután Mesterházy Attila megszabadult párton belüli ellenfeleitől, megszilárdította pozícióját, megerősödött abban a hitében, hogy a társadalomban a Fidesz-politikával szemben növekvő ellen-szenv az MSZP-t újra váltópárti helyzetbe juttathatja. A civil ellenállás mozgalmában az ellenzéki pártok szövetségeket láttak a kormányellenes hangulat erősítésében, ugyanakkor aggodalmat is kiváltottak, amennyiben a hiteltelenség és kontraszelektáltnak minősített pártoktól való éles elhatárolással rontották esélyeiket.